

množino tega, kar koren predstavlja, nekako to, kar pomeni naše obrazilo -išče). Na osnovi tega ilirskega obrazila razčlenjuje ime *Adamuntos* naprej in ga razstavi ob primerjavi rečnega imena *Varus* (latinizirana oblika), današnji *Var* v severni Italiji in *Varamus* (v bližini prejšnjega), kjer ima obrazilo -amus funkcijo, ki izraža višjo, stopnjevano stopnjo, v *Ad-am-unto-s* in koren *ad-*, znan tudi iz iranščine, je v ilirskih imenih pogosten: *Adua*, današnje rečno ime *Adda* v severni Italiji; *Adra-gawe*, današnji *Attergau* na Zgornjem Avstrijskem in tudi *Adria* spada semkaj; koren *ad-* je pomenil „vodo“. Tako smatra Brandenstein ime *Admont* za ime, ki je tako po svojem korenu, tolikokrat na ilirskih tleh izpričano, kakor po svojem sufiksu tipično ilirsko.

Teoretično se takemu razlaganju z jezikovnega stališča ne da oporekati, če preskočimo vmesno stopnjo **adamos*, za katero primerjava *Varus* : *Varamus* še ne priča. Pomisliti pa moramo, da sta dve tisočletji pretekli od morebitnega ilirskega poimenovanja tega štajerskega kraja do prvih zapiskov; v dveh tisočletjih bi moralo ilirsko ime doživeti po novih naseljenicah, ki so prihajali v to pokrajino, izpremembe; če bi bili germanski rodovi prvi, bi po premiku zapornikov pričakovali vsaj -t- za prvotni -d-. Dalje bi vsaj kak antični vir zabeležil to mesto; ker če bi bila to večja naselbina, bi z njo ostalo latinizirano ime. Ne tega ne onega nimamo. Pač pa imamo pri alpskih Slovanih tipično rečno in krajevno ime *vodomŕtŕ* v *Wurmat-Udmat*, kakor smo že prej omenili, in ime *Admont* nam je izpričano šele iz slovanske dobe. Teh izpričanih dejstev ne more izpodbiti nobena domnevana jezikoslovna rekonstrukcija, tem manj, ker imamo tudi za stbav. izgubo začetnega *ŕ*-popolnoma zadovoljivo in zadostno razlago, ki je prav tako z jezikovnimi dejstvi izpričana.

Po vsem tem je Štrekljeva razlaga neizpodbitna; treba pa je le bilo zbrati pomisleke, ki so se v teku njenega obstoja nabrali in jih zavrnil. Tudi to dejstvo priča po svoje za njeno pravilnost, ker kljubuje vsem ugovorom in novim razlagam.

Fr. Ramovš

TRUBARJEVO HPOMOZHIAN »NA POMOČ«

To čudno obliko berem pri Trubarju in samo pri njem tolikokrat, da je nikakor ne morem smatrati za napako, marveč za redno obliko njegovega govora. Piše jo največkrat tako, kakor je v naslovu zapisana. Primeri zanj so tile: *pride hpomozhian* Katek. 1555, D2b; *Vi ifraelski moshie . . . tecyte hpomozhian* Test. 1557: 405; *te nim prishal hpomozhian* Predg. 1557: pogl. 35 R; *priti hpomozhian* ibid. pogl. 48 in 54; *proffimo za pomozhian inu fa use tu, kar potrubuemo* Reg. 1558: N IVa; *priti hpomozhian* Reg. 1558 R IVa; *. . . prishal hpomozhian* ibid. S 3 a s; y la; V lb; *Bug fulem Synom inu Euangeliom, hozhe tei bogi Cerqui priti hpomozhian* Psalt. 30a; *Tuia roka pridi meni hpomozhian* Psalt. 226b; *hpomozhian klizati* Katek. 1575: 285s; *Pridefh nam hitroshtu, hpomozhian* Tri duh. pes. 1575: A3a dalje še *hpomozhian* Test. 1581: 131, vsega skupaj 12 enakšnih zapiskov. Večkrat pa je pisano tako, da je končni -n grafično označen kot palatalen in takrat za glasom č ni črke j: *On tebe ne hozhe ſapustiti, temuzh per prauim redu tebi hpomozhain pryti* Artik 151a, b; *Obudi tuio Mozh . . . inu pridi nom hpomozhain* Psalt. 147a; *hpomozhain* Test. 1581, 131; *tecyte hpomozhain* Test. 1582: 577; semkaj je šteti še zapiske z enostavnim končnim -n, kajti Trubar je za glas n, ki je v njegovem govoru še bil mehak in je v poznejši dobi izgubljal le nazalni element, dočim je palatalni do danes ostal (gl. Ramovš, H. Gr. II., 116), večkrat pisal samo -n-: *de bi nim ta Syn Boshy . . . ne bil hpomozhan . . . prishal* Artik. 9a; *te li tim reunim hpomozhan prishla* Pav. 65a; *hpomozhan* Test. 1581: 240. Takih zapiskov je torej sedem. Da je ta izraz res bil samo Trubarju lasten, vidimo iz tega, da je prirediteljem Trubarjevih pesmi delal težavo, ker izraza niso razumeli: v EPD 1563 beremo zato *pridi nam vfelei kpomuzhan* str. 50 (edini primer z -u- in še to v Klombnerjevi priredbi) in v Katek. 1595 tele verze *Pridefh nam h' trofhtu, h'pomozham* | *Sakai vsak Verni je obdan,* | *vfo shlaht revo nadlugo.* | *Satu te hozhmo nuzh ter dan,* | *vfelei povsod hvaliti* : | *Pelati poshten ta nafh ftan, tvojo muzh* |

resglaſſiti. De boſh ſtvoim Synum / ſpoſnan, od vſeh ludy prau poſhtovan, H'timu daj tvoj Duh, Amen; str. 318-9. Rime in ritem *h'pomozham* (v Treh duh. pes. iz l. 1575 imamo v isti pesmi pravilno *hpomozhian*) — *obdan — ter dan — naſh ſtan — ſpoſnan — poſhtovan* pa nam pokažejo, da je naš izraz bil naglašen na končnem zlogu; to ugotovitev podpira še dejstvo, da sta obadva *-o-* (v začetnem in srednjem zlogu) stalno pisana s črko *-o-*, torej nenaglašena; edini primer *hpomuzhan* v EPD z *-u-* je prikrojen po zapiskih *pomuzhi* in je redaktorjevo tolmačenje tega izraza.

Beseda je v grafičnem, glasovnem in akcentskem oziru jasna; znan je njen pomen in funkcija. Težavo pa dela oblikoslovna plat. Edini primer brez začetnega *h-* v Reg. 1558 se dá prav tako tolmačiti kot „pomoč“ ali pa tudi kot „na pomoč“. Zveza s prislovno rabljenim izrazom „*k pomoči*“ je nedvomna, ali zaradi obeh kratkih *-o-* je že pred dolenjским prehodom dolgega *o* v *u* (nekako v začetku 13. stoletja) morala eksistirati tvorba *hpomozhián* s končnim poudarkom. Drugače uporablja dolenjščina v tem smislu obliko *h'pomozhi* Hip. I. 636, 639; *na pumozh* ibid.; *na pumozh*, *na pomagáje klízati* Hip. II. 170, kar je še danes v rabi (*na pomagáje* predstavlja acc. pl. k subst. *pomagaj*; močno se križa z verbalnim substantivom *pomagánje*). Postanek naše oblike si morem samo na tale način razlagati. Prislovi (izraz *k-pomoči* je tudi prislovna zveza) tvorijo adjektiva s sufiksom *-báb*: *dosedanji*, *domanji*, *jutranji*, *nekdanji*, *notranji*, *ondanji*, *tedanji*, *zunanji*, *včeranji* itd., gl. Miklošič, Vgl. sl. Gram. II. 155; tako je tudi k prislovu *k-pomoči* bil narejen adj. **hpomočiánji* in adv. rabljeni acc. sg. neut. **hpomočiánje* je spet izražal prislovno rabo. Te vrste prislovi so končni *-e* bodisi po redukciji, ki je pri prislovih šla svojo posebno pot in je časovno starejša od običajne moderne vokalne redukcije, bodisi pod vplivom starih adv. *i-*jevske osnove, izgubili; *bolje — bolj*, *veče — več* itd., in tako je nastalo tudi *hpomočjánj*. Podobne tvorbe imamo tudi pri *tolikánj*, *kolikánj*, *tolíčkánj*. Kakor je po zgornjih primerih razbrati, je v govoru nastopalo disimilacijsko izbegavanje med *j* (*-čj-*) in mehkim *n*, zdaj v ti, zdaj v oni smeri. Izraz se do danes ni ohranil; bil je vsekakor samo na Raščici znan in ga že Trubarjevi sovrstniki niso uporabljali; v Kat. 1595 so ga naslonili na dat. pl. *a-*jevskega imena, ki ga pa slovenščina ne pozna (gl. shr. *pomoča*).

F. Ramovš

RASTICB ZA RASTISLAV

V Revue des études slaves XXV 122—123 (Paris 1949) v bibliografsko-kritičnem pregledu sočasne slavistične literature A. Vaillant omenja mojo razpravo »Nekaj pripomb k pretresu Hrabrovega spisa o azbuki Konstantina Cirila«, ki je izšla v Slavistični reviji I. 5—18, pa dodaja k njej neko svojo pripombo o hipokoristični tvorbi imena velikomoravskega kneza Rastislava v obliki Rasticb. Jaz tam (str. 15—16) proti B. Ljapunovu zagovarjam slovaško-moravsko poreklo oblike, kakor je tudi Rastislav s svojim Ra-, in navajam, da se taka poleg rokopisov traktata meniha Hrabra, kar bi na prvi videz moglo govoriti za južnoslovanščino, nahaja tudi v papeževem pismu in v latinsko pisanem letopisu, kar skupno s prvim priča za pravo domače izhodišče. Vaillant pa na to meni, da je Rasticb starovisokonemški hipokoristik, podobno kakor Winizo iz Winifredus, in da je Ra- za Ro- predpolaganega zahodnoslovanskega Rosticb zbog *-i-* v sledečem zlogu. To Vaillantovo razlaganje bi moglo imeti svoj smisel, ako bi se oblika Rasticb nahajala le v latinsko pisanih virih, toda nahajamo jo vendar, kar je Vaillant, kakor se vidi, najbrž prezrl, tudi v slovanskih, in sicer v vseh rokopisih Hrabrovega traktata, tako da jo je pripisati originalu; da bi bil pa ta uporabljal obliko s starovisokonemško tvorbo in s starovisokonemskim izgovorom, bi bila naravnost kuriozna trditev. A v svoji razpravi sem dovolj jasno pokazal, kako je Hraber slonel na prvotnih podatkih, sporočilih še učencev slovanskih prosvetiteljev Konstantina Cirila in Metoda, ki jih navaja kot svoj vir, ko pravi, »so še živi, ki so jih videli«, in »če vprašaš, v katerem času, vedo in reko, da za časa... Rastica, kneza moravskega«.

Ljubljana, 14. aprila 1950.

Rajko Nahtigal